

Narodnogospodarski Vestnik.

Glasi slovenskega trgovskega društva „Merkurja“.

Odgovorni urednik: Dr. Viktor Murnik.

Vsebina:

1.) Melioracije na Kranjskem. Spisal <i>X.</i>	7.) Raznoterosti.
2.) Trgovina. Spisal <i>A. L.</i>	8.) Izpremembe v trgovinskih in zadružnih registrih na Kranjskem.
3.) Izprememba §§ 59. in 60. obrtnega reda.	9.) Tržno poročilo in tržne cene.
4.) Rzsodbe obrtnih sodišč.	10.) Oglasi.
5.) Kapital in obresti. Spisal <i>V. Kukovec.</i> (Dalje prih.)	
6.) Društvene vesti.	

 Izhaja petnajstega dne vsakega meseca.

Cena za celo leto 8 kron. Posamežna številka 70 vinarjev.

Člani slovenskega trgovskega društva »Merkurja« dobivajo list brezplačno.

Cena oglasom: Za vsako vrsto razpredelka: pri enkratni objavi 10 h, pri dvakratni objavi 8 h, pri trikratni objavi 6 h, pri večkratni objavi 6 h z 20% popustom. Za celo stran v vsakem primeru 20% popust.

Uredništvo: Ljubljana, Sv. Petra cesta 38, I. — **Upravništvo:** Ljubljana, »Narodni dom«.

Izdaja in zalaga slovensko trgovsko društvo »Merkur«.

Tisk »Narodne tiskarne« v Ljubljani.

Ob pričetku novega letnika „Narodnogospodarskega

Vestnika“ se obračamo do cenjenih naročnikov, da nam ostanejo zvesti, nam pridobe novih naročnikov in po možnosti delujejo, da se naš list kar najbolj razširi v slovenskih trgovskih in industrijalnih krogih.

Smer ostane »Narodnogospodarskemu Vestniku« neizpremenjena. Oblika mu bo v bistvu dozdanja, oskrbeli smo mu le nov ovoj in poskrbeli za preglednejši tisk. Izhajal pa bo odslej **15. vsakega meseca**.

Cena bo novemu letniku ista kakor lanskemu: za celo leto 8 K, za pol leta 4 K, za četrt leta 2 K. Člani slovenskega trgovskega društva »Merkurja« dobivajo list brezplačno.

Glede na sklep II. rednega občnega zbora slovenskega trgovskega društva »Merkurja« pa smo **znižali cene oglasom**, in sicer za vsako vrsto razpredelka pri enkratni objavi od 18 h na 10 h, pri dvakratni objavi od 15 h na 8 h, pri trikratni objavi od 12 h na 6 h, pri večkratni objavi od 12 h z 10%tnim popustom na 6 h z 20%tnim popustom; za celo stran v vsakem primeru namesto dosedanjega 10%tnega popusta 20%tni popust.

Slovenske trgovce in industrijalce vabimo najvljudneje, da se v obilni meri poslužujejo našega lista za svoje oglase. Cenjene bralce »Narodnogospodarskega Vestnika« pa prosimo, da se, naročajoč pri tvrdkah, ki inserirajo v našem listu, blagovolijo nanašati na naš list.

Končno se obračamo do častitih bralcev, zlasti pa do članov slovenskega trgovskega društva »Merkurja«, da po kavarnah in gostilnah, v bralnih in izobraževalnih društvih in čitalnicah vedno in vedno zahtevajo in blagohotno priporočajo »Narodnogospodarski Vestnik«.

Uredništvo in upravništvo.

Gospodi trgovci
se opozarjajo na izvrstni
rastlinski liker
J. Klauerjev
„Triglav“

domač proizvod, presegajoč
vse tuje likerje po zlahnem
okusu in oživljajočem učinku
za želodec in telo. — Odlikovan z zlato svetinjo v
Parizu 1898. — Pristen se dobiva edino le iz glavne
zaloge pri **Edmundu Kavčiču v Ljubljani**.
Pazite na varstveno znamko in ime „Klauer“.

Dolžnost
vsake rodoljubne hiše je, da poskusi in
vedno rabi le

kavno primes

v prid

„Družbe sv. Cirila in Metoda“

ter tudi vse druge
cikorijske izdelke
samo iz domače

„Prve jugoslovanske tovarne za kavne
surogate v Ljubljani“.

TVRDKA A. & E. SKABERNÉ

(javen sodrug Urban Zupanec)

Mestni trg števil. 10 Ljubljana, Mestni trg števil. 10

priporoča svojo veliko zalogo mnogovrstnega letnega in zimskega sukna, jägerndorfskih in brnskih štofov, lodna ter hlačevine v vedno najnovejših vzorcih, kakor tudi vsakovrstnega oblačilnega blaga in vso k oblekam pripadajočo opravo; opozarja tudi na svojo bogato zalogo platnenega blaga lastne manipulacije, posebno na nje najizbornejše, izključno edino

—❖— **Ciril-Metodovo platno** —❖—

kakor tudi takih jako finih žepnih robov.

Cena vsemu blagu najnižja. * Prodaja na drobno in na debelo.

Narodnogospodarski Vestnik.

Glasiló slovenskega trgovskega društva „Merkurja“.

II. letnik.

V Ljubljani, dne 15. aprila 1902.

Št. 1.

Melioracije na Kranjskem.

Prvo važnejše delo, katero je lani izvršil po večletnem brezdelju avstrijski državni zbor, je zakon o vodnih prekopih in o uravnavi nekaterih rek. Dobrot tega zakona, ki je bil sankcioniran dne 11. junija 1901. l., pa ne bodo neposredno deležne vse avstrijske kronovine, nego le Češka, Dol. Avstrijska, Gor. Avstrijska, Moravska, Šlezija in Gališka. Druge, največ alpske kronovine je bilo torej nekako odškodovati, ker so se zapostavile onim šesterim kronovinam, čeprav so se zapostaviti morale; razlog za odškodovanje pa je ta, da se vzdrži v vseh kronovinah z ozirom na njih razmere ravnotežje v gospodarskem napredovanju. Zapostavljene kronovine naj bi država odškodovala s tem, da bi pospešavala v njih v večji meri nego doslej melioracijska dela, t. j. uravnava rek, osuševanje zemljišč, zgradbo hudournikov in naprave za dobavo dobre vode (vodovode, napajališča, vodnjake itd.). Glede na to je bila v navedenem zakonu sprejeta določba, da je državno dotacijo za državni melioracijski zaklad primerno zvišati.

Melioracijski zaklad je osnovala država na podlagi zakona z dne 30. junija 1884. l. (drž. zak. št. 116.). Iz tega zaklada ji je podpirati melioracijska dela vsake vrste, katerih podjetnice so ali dežele ali občine ali pa v ta namen osnovane zadrüge, in sicer deloma na ta način, da dovoli nevračljive prispevke, deloma pa, da dá ali brezobrestno predplačilo ali pa tudi proti nizkim obrestim. Dotacija iz državnih sredstev je bila prvotno določena na letnih 1,000.000 K; z zakonom z dne 14. avgusta 1891. l. je bila zvišana na letnih 1,500.000 K in s cesarsko naredbo z dne 29. decembra 1900. l. na letnih 2,500.000 K. Sedaj pa je z ozirom na zgoraj omenjeno določbo zakona o vodnih prekopih zvišana z zakonom z dne 24. januarja 1902. l. za leta 1902. do 1914. na letnih 4,000.000 K. Za nadaljna leta jo bo po preteku te dobe iznova zakonito določiti.

Da pa bo mogla sedaj država primerno razdeliti dotacije za leta 1902. do 1914. in da bo moči enotno in sistematično postopati pri izvrševanju dotičnih melioracijskih del, je osrednja vlada po namerah državnega zbora pozvala deželne odbore, naj ji predlože nekake

programe za vsa melioracijska dela, ki jih nameravajo v bodočih letih izvršiti. Tudi deželni odbor kranjski je prejel tak poziv. O programu, ki ga je on sestavil, se je celo bavila že posebna anketa pri njem dne 7. januarja 1902. l.

Po programu za melioracije v deželi Kranjski, ki pa seveda ni še definitivno določen, je izvršiti nad 70 večjih vodnih zgradb, osušil zemljišč, naprav za dobavo vode in drugih enakih del. Vpoštetih je pa tudi mnogo manjših melioracijskih del. Največje delo bo osuševanje Ljubljanskega barja, za katero so stroški proračunjeni na 4,200.000 K; dalje je projektirana uravnava vodá v Vipavski dolini, ki bode stala 1.400.000 K, uravnava Kamniške Bistrice s proračunjenimi stroški 1,400.000 K in uravnava Krke, ki je proračunjena na 2,000.000 K. Večja dela bodo tudi: uravnava Sore od Godešič do Goričan (stroški 400.000 K), uravnava Pivke (stroški 140.000 K), uravnava hudournika Šujice (Švice) pri Horjulu (stroški 165.000 K), uravnava Gradaščice (stroški 400.000 K), uravnava stranskih vodá Ljubljanice (stroški 140.000 K), uravnava Sore pri Selcih (stroški 100.000 K), uravnava Mirne, in sicer dodatna dela (stroški 100.000 K), uravnava potoka Temnice pri Trebnjem (stroški 180.000 K), uravnava potoka Rovščice (stroški 220.000 K) itd. Izmed naprav za dobavo dobre vode so večje: vodovod v Kranju s proračunjenimi stroški 580.000 K, naprave za dobavo vode v Suhi krajini s proračunjenimi stroški 520.000 K, vodovod v Starem trgu (stroški 230.000 K), vodovod za Rakek in Cerknico (stroški 260.000 K), vodne naprave za vasi Kal in Košano (stroški 80.000 K), vodovod na Vrhniki (stroški 90.000 K), vodovod v Postojini (stroški 143.000 K) itd.

Skupni stroški za vsa ta melioracijska dela na Kranjskem, katera naj bi se pričela l. 1903., končala pa l. 1912., so proračunjeni na približno 15,000.000 K. Glede porazdelitve tega zneska na posamezne konkurente je načelo to, da prispevav povprečno država 50%, dežela 20%, interesenti pa 30%. Državi bo torej prispeli kakih 7,000.000 K, deželi 3,000.000 K, interesenti pa bi pokrili ostanek potrebščine, t. j. približno 5,000.000 K.

Kar se tiče deželnega prispevka, ne bo dežela v zadregi, ker si je že prej ugladila pot za navedeno

razsežno akcijo. Po deželnem zakonu z dne 4. septembra 1900. l. je namreč v deželi Kranjski ustanoviti poseben zaklad za pospeševanje javnih del in za povzdigo deželne kulture, t. j. deželni melioracijski zaklad. Temeljna glavnica temu zakladu bo posojilo 4,000.000 K, ki ga je v zmislu zakona najeti in izdati zanj zadolžnice. Razen tega pa bo prejemal ta novi zaklad še iz deželnega zaklada redne zaloge v visokosti sedanje deželne potrebščine za melioracije in druga kulturna podjetja, ki se bodo poslej financirala iz melioracijskega zaklada; te zaloge utegnejo znašati približno po 250.000 na leto.

Ker je bil zakon glede davčnih olajšav in drugih ugodnosti za zadolžnice, ki jih bo izdati ob najetju posojila 4,000.000 K, že lani sankcioniran, bi bilo samo treba aktivirati melioracijski zaklad, in dežela bi imela pokritje za prispevke k stroškom za navedena melioracijska dela. Toda tajiti ni moči, da aktiviranje melioracijskega zaklada, ki zahteva mnogih priprav, ni lahka stvar. Te težkoče so morda vzrok, da se doslej sploh glede najetja posojila ni še nič storilo in da se tudi ni razmotrivalo, kako se bo ravnalo s posojilom in kako se bo tehnično izvršil melioracijski program z neštevilnimi projekti, katerih zakonita izvršiteljica bo dežela Kranjska.

Razen tega, da bo imela dežela pripraviti svoj prispevek, ji bo kolikor toliko skrbeti tudi za to, da pripravijo tudi interesenti, t. j. občine in druge osebe svoje prispevke. Če bi interesenti ne mogli prispevkov takoj zložiti, bo morala dežela dovoljevati v njih pokritje posojila iz melioracijskega zaklada, ki mu je ta namen že po zakonu ob njega ustanovitvi določen. Izmed interesentov, katerim bo dovoljevati posojila za plačilo prispevkov, pridejo pa občine prve v poštev.

Kar se torej tiče financiranja melioracijskega programa, ni pravzaprav nobenih zaprek, a velika zapreka glede njegove izvršitve bo ta, da vsa zadeva vsled pomanjkanja tehničnih moči ne bo godna, ko bi se morala pričeti.

Vsekakor bi pa imela izvršitev melioracijskega programa za Kranjsko velikanski pomen v gospodarskem oziru. Da se bo mnogo zemljišč vsled uravnave voda, ki od dobe do dobe preplavljajo obrežni svet, izboljšalo, o tem ne more biti dvoma, in nedvomno je tudi, da se bo otelo za poljedelstvo mnogo sveta, ki nima danes nobene ali le malo vrednosti; pri melioracijskih delih za Ljubljansko barje gre na pr. za izboljšanje ali pravzaprav za pridobitev sveta, ki meri skoro 3 kvadratne milje. Razen tega, da je melioracijam namen, izboljšati zemljo in povečati s tem nje donos, je pa vpoštevati tudi, da bodo melioracije izboljšale zdravstvene zazmere na Kranjskem. Ko bo Ljubljansko barje osušeno, bo glavno mesto Ljubljana, če ne drugače, vsaj glede zdravstva mnogo pridobilo. Da je končno dobra pitna voda prvi pogoj za zdravje in da so torej naprave za dobavo vode velikega pomena za izboljšanje zdravstvenih razmer, ni treba daljnih

dokazov, saj se to vedno in vedno pri zgradbi vsakega vodovoda v prvi vrsti poudarja.

Eno bi pa bilo končno glede koristi sploh, ki naj bi jih imela dežela Kranjska od izvršitve projektiranih melioracijskih del, še posebej poudariti, in to je, da bo ostalo največ denarja, ki je namenjen za projektirana dela, v deželi sami: en razlog več, da se izvršitev navedenih del čim najbolj pospeši.

Za sedaj pa so melioracijska dela še prepuščena sama sebi. X.

Trgovina.

Spisal A. L.

II.

Trgovec in trgovski stan.

(Dalje.)

6. Resnica, poštenost, takt.

Resnica je v prodajalnici neizogibno potrebna. Nobe-
nemu trgovcu ni treba pri prodajanju neresnice, če ne tistemu, ki je sam slabo kupil. Pa še on naj bi trpel svojo napako sam; tako si vsaj ohrani kupovalce, ker pameten kupovalec ne pojde kupovat k ljudem, ki ne govore resnice.

Trgovcu je resnica ena najlepših lastnosti, in resnice naj ti nič ne odvaga. Zakaj kadar je kupec videl tvojo moško odkritost in začel verjeti tvoji sodbi, ne boj se, ne odneha od tebe!

Zato pa odvrčaj od sebe najmanjšo misel na neresničnost; rajši ne prodaj, nego da se zlažeš — več ti bo koristilo nego škodilo. Zaupanje je kakor zdravje: »po niti gre gori, po vrvi doli!« — Tudi izgovori in opravičbe niso za nič, včasih so še slabši nego laž. Z izgovarjanjem pa pri nas dokaj radi grešimo, zakaj malokdaj se vprašamo: »Kaj pa, če oni ve, kako in kaj da je ta reč?« Zato, če te vpraša, ali je barva prava, moka stara ali nova, reci samo: da ali ne.

Toda resnica ni težka, dokler nam je prav; ali resničnim je treba tudi biti, kadar nam bi neresnica bolje hodila v prilog! Če ob taki priliki prodajalec z ramo skomizgne, češ »živeti je treba«, — zastopa slabo svojo stvar in nemara proda en kos, 10 mu jih pa ostane. Nič ne škodi trgovcu bolj nego pohlepnost; z nekako mržnjo kupec prestopi prag take prodajalnice, in vsak gleda, da se je prejkoprej reši.

Nekateri mislijo, da sebe rešijo, če drugega izpodbijajo; zato grdiijo svojega konkurenta, dajo izpod cene in napenjajo druge kriplje. Tudi kak prav kratkočasen inserat se včasih čita, ki se lahko reče o njem, da »spredaj liže, zadaj laže«. Kmalu pa zapazimo v istem časniku ne daleč od tam naznanilo o konkurzu ali vsaj likvidaciji.

Ta procedura se lahko zasleduje pri več in več propadlih trgovinah; večini teh je bila — nepoštenost za geslo! Kakor hitro se o trgovcu sliši

kaj nepoštenega, bodisi o umazani konkurenci ali o nepoštenem inseriranju, takrat vsak trgovec ve, da »navček pozvanja«! Tako početje je za trgovca začetek koncu, in čim globlje jamo trgovec koplje drugim, tem globlje sam vanjo pade.

Poštenost vrat ravna, in lahka je hoja, če ona človeka spremlja! Koliko jih pa lazi po svetu s sključenim telesom in nesigurnimi očmi po tisti stezi, ki vodi pod poštenostjo in ravno še nad kazenskim zakonom! Slepjar jim nihče ne reče in ne sme reči; ali zaničevanje jih spremlja po svetu večje nego tistega krivca, ki ga je sodil sodnik.

Kakor povsod so take golazni tudi v trgovskem stanu. In kdo je kriv, da se večkrat zaničljivo govori o kupčiji in o »trgovskih dušah«? Taki ljudje, ki imajo poštenost v ustih, ali goljufijo v srcu. In poštenjaka ne ločijo od sleparja in pravijo, da »kupčija ljudi pridi«! Mi pa pravimo, da prav v kupčiji se pokaže, kdo je kaj moža, kaj značaja! Desetkrat so časti vredni možje trgovci, ki se vzdrže na vrhuncu poštenosti, ki lahko s ponosom rečejo, da izpolnjujejo narodnogospodarsko nalogo trgovstva! In takih je pri nas precejšnje število, oni so ogrodje slovenske deželske inteligence in njen cvet, zakaj če se kaj lahko trdi, trditi je treba to, da je slovenski trgovec poštena duša! In tako, mislimo, ostane!

* * *

»Ošabnost se zjutraj preobje, opoldne že strada in zvečer leže k sramoti in zaničevanju«.

Franklin.

Zdaj smo prišli do reči, ki je nam izmed vseh »dvanajsterih lastnosti« najbolj neznana: do taktika! Ko bi mi vedeli, kako je tega v prodajalnici trebal Jaz bi trgovca, ki ne zna biti takten, pošiljal prav pridno k največjim surovinam, h takim ljudem, ki jim pravimo »živina«! Zakaj, kdor ni takten, za tistega je to edina prava šola. Kdor je prav grenkih užil, ta bo vedel ceniti sladkobo dobre besede! Že v navadnem družabnem življenju se človek povpraša, zakaj bi si po nepotrebnem življenje grenili; »en mil pogled — srce odpre«, zakaj bi hodili z mrkim po svetu? Zato zahteva že »Vzgoja in omika, izvir sreče«, da ne kažimo drug drugemu odurnega obraza, ampak da odložimo čemerčnost v kot, predno gremo z doma.

Kaj pa naj še porečemo o trgovcu, in celo o trgovcu v prodajalnici? In kolikrat vidimo tam čemerne obraze, kjer bi nas morala jasnost mikati, kolikrat pusto pregovarjanje, jezno odkimavanje, da, še celo zbadanje, ali celo puhle dovtype s kupovalcem, namesto pametne besede, vljudne geste in ljubeznivega smehljaja! Tak prodajalec podi kupca z metlo skozi vrata, nikar da bi ga oddaleč zvalil k sebi! Kavalir mora biti trgovec, ne »kmet«, »zaročjenec« ali kakor se že takim pravi. Čuta je treba sicer za to lepo lastnost, in finih narav se ob naših zatiranih in zatrtih razmerah malo rodi; ali s pravim razumom in trdno voljo se da tudi tukaj marsikaj

doseči. Trgovec mora biti z vsemi enak, pa z vsakim po svoje! »Takt je tista diplomatska umetnost«, pravi Platt, »ki smo ž njo, ne da bi se hlinili ali slepili, vsem enake volje, in vendar vsakemu po njega naravi in duševnem stanju«.

Nekateri pa pristavljajo še, da jim je takt v ta namen, da najdejo in izkoristijo priliko za svoje namere. Mi ne podpišemo te morale, samo registriramo jo, ker nočemo, da bi nam dejali: nepraktični idealisti; pametni pa se strinjajo v tem, da brez takta dandanes ni trgovca. Dandanes bolj nego nekdanj! Morda nekdanj ni bilo tako tankih ljudi, kakor so zdaj. Dandanes so kupovalci, ki se jim najmanjša zdi za malo; mnogim ni nič prav, kar jim pokažeš; vedno mislijo, da jih ne ceniš zadosti, da so ti premalo itd. itd. Takim in enakim predsodkom se izogniti z mirno dušo in še z mirnejšim obrazom, ni prav lahko! Treba je dosti samozatajevanja, dosti filozofije!

Ali kdor se je tej lastnosti priučil, bo pa tudi srečen, ker se mu ne bo manjkalo kupcev! Zakaj uspevajo po vseh mestih »blagovnice« (Warenhäuser) in druga velika moderna podjetja? Spričo solidnosti gotovo ne, ali vsaj ne le zaradi nje. Kulantnost, komodnost v prodajalnici in — fini takt, ki sprejmejo kupovalca že, ko kljuko pritisne, da ga spremijo — gori do tretjega nadstropja, to so »faktorji«, s katerimi ta podjetja »delajo«!

Ali pomnimo še nekaj! Pravo mero je težko zadeti. Nekaterega kupca je treba tako »pogovarjati«, da upehaš sebe in njega, predno kaj kupi, ali še več jih je v naših »mrzlejših« krajih takih, ki nimajo radi preveč besed. Zato je treba že pri vratih raz obraz brati, kakšen človek je sedaj vstopil; bistro oko in praksa ti bosta tu pomagala. Ko si se dobro vpletel v pogovor, je treba najti, kakšen okus ima in kakšnega duha je kupovalec. Potem jih je zopet dosti, ki nočejo iz prodajalnice; izlepa se jih odkrižati, to je tudi mala diplomatska umetnost. Slednjič ne zabi prijaznega slovesa in da se kupcu vtisneš prijetno v spomin, ponudi, da mu pošlješ zavoj na dom, da lahko pridene še drugih nakupil, da narediš iz treh kosov enega. In kadar ga zopet vidiš, spoznaj ga takoj in prijazno mu nazdravi, ker nihče noče biti »zadnji« in vsakomu dobra beseda dobro de.

Toda varujmo se slinjenja, varujmo se karikature. — Skromen bodi, in takt se ti posreči!

Izpremema §§ 59. in 60. obrtnega reda.

Državni zakonik z dne 15. marca 1902. l. objavlja zakon z dne 25. februarja 1902 l., ki stopi v veljavo 15. avgusta 1902. l. in ki preminja §§ 59. in 60. našega obrtnega reda. § 59. sedaj veljavnega obrtnega reda govori o agentih in določa, da so obrtniki upravičeni, da si sami ali po ljudeh, v to pooblaščenih,

potujoč iščejo naročnikov, pri tem pa da ne smejo razen na semenj s seboj jemati blaga za prodajo, ampak le vzorce. Za nabiranje naročil na tiskarska dela veljajo posebni predpisi, ki jih daje tiskovni zakon. Taki trgovinski potniki in stabilni trgovinski agenti, ki žive ob tem, da nabirajo različnim obrtnikom naročil, morajo to svoje opravilo prijaviti obrtni oblasti. § 60. govori o prodaji blaga od kraja do kraja in določa, da smejo ponujati in prodajati blago, hodeč od kraja do kraja ter od hiše do hiše, le tisti, ki imajo krošnjarsko pravico, vendar pa je predmete vsakdanjega potroška, kakor mleko, sadje, sočivje, cvetice, dovoljeno prodajati na ulici in od hiše do hiše. Poleg tega sme obrtno oblastvo v njegovem okolišu nastanjenim malim obrtnikom dovoliti, da prodajajo svoje izdelke v občini svojega bivališča od hiše do hiše.

Pravice, ki jo daje više navedeni § 59., se poslužujejo s posebno vnemo velika trgovinska in tovarniška podjetja, zlasti manufakturna, in pošiljajo svoje agente zlasti po malih mestih in trgih, kjer jim nabirajo naročil pri zasebnih strankah. Domači, stalno naseljeni trgovci in obrtniki seveda s težkim srcem gledajo hudo konkurenco, katero jim delajo tuja podjetja s tem, da jim jemljejo kupovalce, na katere z vso pravico računajo oni sami. Že pred leti so zategadelj zasnovali živahno agitacijo, katere namen — doseči premembo navedenih določb obrtnega reda — se je vsaj deloma dosegel po dolgih bojih z novim zakonom, katerega določbe so naslednje:

§ 59.

Iskanje naročil za blago po lastnikih obrtov in trgovinskih potovalcih.

Lastniki obrtov imajo pravico, da iščejo potujoč izven svojega kraja sami ali po pooblaščenih (trgovinskih potovalcih), ki so opremljeni z uradnimi izkaznicami in so v njih službi, naročil za blago pri trgovcih, tvorničarjih, obrtnikih, sploh pri takih osebah, ki potrebujejo v svojem opravnem obratu blaga ponujane vrste; pri tem pa ne smejo, razen na semnjih, jemati s seboj blaga za prodajo, temuč samo vzorce.

Iskati naročil za blago pri osebah, pri katerih se dotično blago ne uporablja v njih opravnem obratu, je lastnikom obrtov ali njih pooblaščenecem glede spečavanja kolonijalnega, specerijskega in materijalnega blaga v stanovišču ter tudi zunaj stanovišča brezpogojno prepovedano; glede drugega blaga je dovoljeno, iskati naročil zunaj stanovišča pri omenjenih osebah samo v posameznih primerih na izrečen, pismeno na določeno blago glaseč se poziv, naslovljen na lastnika obrta.

Trgovinski minister pa je pooblaščen, v ozira vrednih primerih, doprašavši trgovinsko in obrtno zbornico in udeležene zadruga, za določeno blago ali določene okraje ali pa za posamezne obrte ukazoma dopustiti iskanje naročil za blago pri osebah, omenjenih v odstavku 2., tudi brez tega poziva.

§ 59. a).

Izdellovalci ur, zlatnine in srebrnine, veletržci s temi rečmi, potem trgovci z biseri in dragimi kameni in pa njih neposredni službeni pooblaščenec imajo, ako je stanovišče dotičnega obrta v domačih deželah, pravico, na svojih opravnih potovanjih jemati s seboj za prodajo ne samo vzorce, temuč prodajno blago samo, ako je po njih svojstvu prodaja po vzorcu izključena, vendar z omejitvijo, da se sme to blago oddajati samo tistim, ki ga imajo pravico zopet prodajati.

§ 59. b).

O vsebini in izdajanju izkaznic, določenih za trgovske potovalce, se izdado potrebna določila ukazoma, doprašavši trgovinske in obrtne zbornice.

Zaprosila za te izkaznice je rešiti najdalje v osmih dneh in se smejo zavriniti samo iz razlogov določenih v zadevnem ukazu.

Ukazoma se nadalje določi, v koliko potrebujejo v § 59. a) omenjene osebe posebnih izkaznic pristojnega puncevalnega urada.

§ 59. c).

Iskanje naročil za blago po samostojnih trgovinskih agentih.

Trgovinski agenti, ki niso v službi kakega obrtnika, morajo svoj opravljeni obrat priglasiti po § 11.

Oni smejo v § 59., odstavku 1. oznamenjenim osebam predlagati vzorce predmetov, ki se uporabljajo v njih opravnem obratu, da se napelje kupčija, jim sporočati cene blaga in sprejemati od njih naročila na predmete omenjene vrste.

Trgovinskim agentom ni dovoljeno, razen svojih vzorcev jemati s seboj še blago, prodajati vzorce ali blago za svoj račun in začinjati agencijska opravila z drugimi osebami nego s takimi, v katerih opravnem obratu se uporablja blago ponujane vrste.

Trgovinski agenti, ki vrše svoje opravilo potujoč, ne smejo imeti svojih zalog blaga ali skladišč.

Vzorci mora pooblastilec agenta oznameniti za vzorce.

§ 59. d).

Spečavanje tiskovin.

Za spečavanje tiskovin in nabiranje predplačnikov ali naročnikov ne veljajo določila §§ 59., 59. b) in 59. c); za to veljajo zgolj v tiskovnem zakonu dani posebni predpisi.

§ 59. e).

Inozemski trgovinski potovalci.

Trgovinski potovalci, ki zastopajo inozemska industrijska, obrtna ali trgovinska podjetja, so podvrženi tudi spredaj navedenim določilom, ako so po vsaki-krat veljajočih trgovinskih pogodbah pripuščeni za opravljanje poslov v tozemstvu; v § 59. b), odstavku 1. omenjenih izkaznic ne potrebujejo tisti trgovinski po-

tovalci in samostojni agenti, ki so že izkazani z obrtno izkaznico, omenjeno v trgovinskih pogodbah.

§ 60.

Prodajanje blaga od kraja do kraja.

Prodajati blago od kraja do kraja, razen na semnjih, in nositi ga okoli ter ponujati od hiše do hiše smejo samo osebe, ki so za to upravičene po zakonu o krošnjarstvu.

Ta omejitev pa ne velja za pridelke kmetijstva in gozdarstva, ki služijo vsakdanji rabi, kakor mleko, jajca, sadje, zelenjad, sveže cvetlice, sirovo maslo, perutnina in drva, nadalje za naravne slatine, ako te reči od hiše do hiše ali na cesti prodajajo pridelovalci ali prejemniki njih ukazil ali upravičeni trgovci.

Opojne pijače in kis so izvzeti od prometnih olajšav, dovoljenih s spredaj navedenimi določili.

V posameznih občinah lahko to prodajanje prepove iz zdravstvenih ali tržnih policijskih ozirov politično deželno oblastvo po predlogu občinskega zastopa, ki mora poprašati udeležene obrtne zadruge, za določene predmete in za določen čas, eventualno za določene dele občine.

V posebnega ozira vrednih primerih lahko obrtno oblastvo, doprašavši dotične zadruge, vsakokrat za dobo treh let in do preklica dovoli v njegovem okraju prebivajočim manjšim obrtnikom, prodajati lastne izdelke v občini stanovišča svojega obrta od hiše do hiše, da bolje uspevajo. V ta namen se izdajajo posebne uradne izkaznice. Za enega obrtnika se izda samo ena izkaznica, ki pa se lahko glasi hkratu na določene ude rodbine ali na kakega namestnika, ki se imenuje naprej.

§ 60. a).

Prodajanje kruha in drugačnega pekovskega blaga od hiše do hiše ali na cesti je prepovedano, izvzemši primere, omenjene v § 60., odstavku 1. in 5. Dostavljanje kruha in drugega pekovskega blaga pekovim naročnikom je dopuščeno samo na naročilo po njem samem, po udih njegove družine in po njegovih pomožnih delavcih.

§ 60. b).

Uporabljati otroke pod štirinajstimi leti za prodajanje, omenjeno v §§ 60. in 60. a), je prepovedano; uporabljanje ženskih oseb pred osemnajstimi leti v ta namen lahko omeji ali prepove obrtno oblastvo.

Razsodbe obrtnih sodišč.

XVIII. Neopravičeno, znatno prekoračenje dopusta je vzrok za takojšnji odpust. (§ 82., črka f o. r.)

(Razsodba obrt. sodišča v Morav. Ostravi z dne 5. sept. 1900.)

Tožniku, ki je bil pri tožencu pekovski pomočnik, je bil dovoljen dvadnevni dopust, ki je potekel dne 27. avgusta 1900 zvečer, najkasneje pa z naslednjim jutrom. Prezete dolžnosti, da za čas svoje odsotnosti

preskrbi namestnika, tožnik ni izpolnil in se je šele 1. septembra vrnil k delu, ki se mu je pa zabranilo, ker je moral toženec, ki je do 29. avgusta tožnika zaman čakal, vzeti drugega pomočnika.

Tožnik je zahteval zategadelj odškodnino za 14dnevni odpovedni rok v znesku 34 K 80 h.

Tožbeni zahtevek se je zavrnil.

Razlogi: Samovoljno in popolnoma neopravičeno prekoračenje tožniku dovoljenega dopusta za štiri dni je glede pravnih posledic enako neopravičenemu popustu dela. Odpust tožnika je torej po § 82., črki f o. r. opravičen, zategadelj mu ni priznati pravice do odškodnine za mezdo po § 84. o. r., ker ni za to zakonitih pogojev.

XIX. 1. V pivovarnah s tovarniškim obratom je delavce za delo čez dogovorjeni čas posebej nagraditi. (§ 96., črka a o. r.)
2. Tudi za dela, ki se izvrše ob prestopu zakonitih določb o nedeljskem počitku, pristoji pomožnemu delavcu nagrada, ako se ni že v plačani mezdi vzela v račun.

(Razsodba obrtnega sodišča v Plznu z dne 24. avgusta 1901.)

Tožnik L. M., ki je bil v toženi pivovarni več let v službi kot pivovarniški pomočnik, in sicer kot sladar, kletarski pomočnik in točilec, je bil v začetku avgusta 1901. l. odpuščen.

Tožnik je dobival pri toženi pivovarni mesečno plačo, ki je znašala primerno njegovemu delu 76 do 90 kron.

V času od 6. junija 1900. l. do svojega odpusta je tožnik delal od $\frac{1}{2}$ 5. zjutraj po 14, 15, celo do 16 ur na dan in zahteva z ozirom na delovni čas, ki bi moral v toženi pivovarni znašati le 11 ur na dan, odškodnino v znesku 230 K 60 h, ker je 390 dni delal povprečno vsak dan po 2 uri čez določeni delovni čas, ne da bi bil primerno svoji mezdi posebno nagrajen. Nadalje navaja tožnik, da je moral vsako nedeljo po štiri ure delati, in zahteva vrhutega — ker se tožena pivovarna ni držala nedeljskega počitka — za delo, katero je opravljal 65 nedelj, vsako nedeljo po 4 ure 68 K 40 h. Naposled omenja tožnik, da ni dobil od tožene pivovarne običajne remuneracije za kampanjo od oktobra 1900 do maja 1901 in zahteva 152 K.

Tožena pivovarna je bila obsojena v plačilo 263 K 88 h, tožbeni zahtevek glede delnega zneske 187 K 12 h pa se je zavrnil.

Razlogi: Iz gorenjih navedb sledi, da obstoji tožbeni zahtevek iz treh delov: I. iz zahteve, da se delo za 780 ur, katere je tožnik čez čas delal, posebej nagradi; zahtevani znesek = 230 K 60 h; II. iz zahteve, da je plačati mezdo za 260 delovnih ur ob nedeljah v znesku 68 K 40 h, in III. iz zahteve, da je plačati remuneracijo v znesku 152 K.

K I. Na podlagi soglasnih podatkov obeh strank je sodišče spoznalo za dokazano, da je tožnik v toženi pivovarni delal v času od 1. maja 1900 (ozir. 6. junija 1900) do razveze delovnega razmerja (31. julija, ozir. 3. avgusta 1901) vsak dan po 14, 15 do 16 ur kot pivovarniški pomočnik za mesečno mezdo 84, 100, oziroma 90 K. Preiskovati je, ali je tožnik

delal čez čas, kakor trdi, in ali ima pravico do posebnega plačila ali ne.

Po §. 96 a o. r. sme pri obrtnih podjetjih s tovarniškim obratom za obrtne pomožne delavce znašati delovni čas brez odmorov največ 11 ur tekom 24 ur; vsaka naslednja ura se mora posebej nagraditi.

Z ozirom na znani obseg obrata ni dvombe, da je tožena pivovarno prištevati tovarniškemu podjetjem in da zategadelj veljajo zanjo določila § 69. a o. r. Če je torej tožnik v tej pivovarni delal vsak dan dalje časa nego 11 ur, je delal čez zakonito določeni čas.

Tudi če se ozira na ukaz trgovskega ministra z dne 27. maja 1885., drž. zak. št. 85, s katerim se je (v § 2.) na podlagi § 96. a o. r. dovolilo pivovarnam z nepretrgano vršbo, da podaljšajo dnevni delovni čas na 12 ur, je vendar jasno, da je tožnik delal vsak dan 2 do 4 ure čez postavno določeni delovni čas. Sicer pa tožena pivovarna niti trdila ni, da je v zmislu § 96. a o. r., odst. 4. in 5. in ukaza trgovskega ministristva z dne 27. maja 1885, št. 15576, oziroma z dne 5. januarja 1886, št. 30936 ai. 1885 in z dne 12. oktobra 1895, št. 59712, prosila za podaljšanje delovnega časa čez normalno dobo.

Ker pa tožnik od 6. junija 1900 do dneva razveze delovne razmerja ni delal kot sladnar, ne veljajo zanj določila ukaza trgovskega ministristva z dne 17. februarja 1893, št. 8760 o dvojni mezdi.

Z ozirom na to, da se je tožena pivovarna, kažoč na § 4. svojega delavskega reda, zavarovala proti temu, da bi bil tožnik sploh delal čez čas, je naslednje uvaževati: Kaj sme določati delavski red, je razvidno iz določbe § 88. a o. r. Iz dejstva, da je oblast v Plznju delavski red tožene pivovarne dne 16. avgusta 1886 potrdila in mu pridejala svoj visum, sledi le to, da obrtna oblast ni našla v njem nič protizakonitega (§ 88. a, odst. 2. o. r.), visum obrtne oblasti pa sodišča ne oprosti obveznosti, da preišče, ali ne obseza delavski red nedovoljenih ali takih določil, ki greše proti dobrim običajem.

§ 72. o. r. vелеva, da je dovoljeno, razmerje med obrtniki in njih pomožnimi delavci le v zakonitih mejah določiti v posebni pogodbi.

Da postane delavski red del delovne pogodbe, je treba, da ne krši zakona in da je bil po § 88. a o. r. pravilno razglašen.

Nejasna in nedoločna določitev delovnega časa v § 4., odst. 1. delavskega reda tožene pivovarne se mora tolmačiti v onem zmislu, kakor dopušča obstoječi zakon (§§ 914—916 o. d. zak.), t. j., da delovni čas ne sme presegati 11 ur tekom 24 ur (oziroma, kakor gori omenjeno, največ 12 ur).

Če hoče tožena pivovarna v svojem delavskem redu določiti poljuben delovni čas, se takšno prekorajenje zakonitih predpisov o delovnem času ne more smatrati za veljavno in za tožnika obvezno, na tem pa ne more čisto slučajna, samo način izplačevanja mezde določujoča okolnost, da je namreč imel tožnik mesečno plačo, ničesar premeniti, ker le-ta vsled tega ni nehal biti obrtni pomožni delavec, v čigar interesu

so se izdali omenjeni zakoniti predpisi, katerih namen je, varovati delavski stan.

Toda tudi če bi bili mnenja, da delavski red tožene pivovarne nima nikakih zakon kršečih določb, se vendar nanj ne bi moglo ozirati, ker tožena pivovarna še trdila ni, da se je delavski red, kakor to določuje § 1. tega reda ter § 88. a, odst. 1. o. r., vročil tožniku, oziroma se razglasil (ob njegovem vstopu v delo).

In vendar je — ako naj se vsebina delavskega reda vzame v pretres kot del delovne pogodbe — največje važnosti ne samo, da se delavski red nabije v delavskih prostorih v pivovarni, ampak tudi da se razglasi dotičnim pomožnim delavcem, in sicer tako, da se jim vroči en iztisk, ali da se jim ustno razlože važnejši deli delavskega reda, ali da se opozori delavec, da se mu je seznaniti z dotičnimi predpisi nabitega delavskega reda. V vseh teh primerih je razen tega potrebno, da delavec ali izrecno ali molče izjavi, da se strinja s tem, da naj dotične določbe delavskega reda veljajo kot določbe delovne pogodbe (ukaz justič. ministristva z dne 13. maja 1899, št. 5755, kos X. ukaznika pravosod. minist. iz l. 1899.).

Vsega tega pa tožena pivovarna ni niti trdila, niti dokazala. Zato se je ozirati izključno le na zakonite določbe (§ 96. a o. r.); v zmislu teh je tožbeni zahtevek utemeljen in se je zategadelj, ker ni bilo ugovora proti znesku 230 K 60 h v zmislu tožbenega zahtevka razsodilo.

Jasno je, da se tožena pivovarna s tem, da je podarila tožniku o Božiču 1900. l. 30 kron, ni mogla oprostiti svoje zakonite dolžnosti, da nagradi tožnika za one ure, katere je čez čas delal; prav tako malo je dajanje običajne pijače smatrati kot odškodnino za dela, katera je tožnik čez čas opravljal, zlasti ker je bila množina piva vedno ista.

K II. Na podlagi soglasnih podatkov obeh strank je sodišče spoznalo za dokazano, da se tožena pivovarna ni držala nedeljskega počitka in da je moral tožnik vsako nedeljo po 4 ure delati.

Vsled zakona z dne 16. januarja 1895. l., drž. zak. št. 21, mora ob nedeljah počivati vsako obrtniško delo (čl. I.) in mora (po čl. II.) nedeljski počitek trajati najmanj 24 ur.

Izjeme določb čl. I. in II. omenja čl. III. navedenega zakona.

Vsled ukaza trgovskega ministristva z dne 24. aprila 1895. l., drž. zak. št. 58 (odst. 20.), je v pivovarnah dovoljeno nedeljsko delo, ali omejiti se mora na neobhodno potrebne delavske osebe, zato pa se mora delavcem, ki so ob nedeljah čez tri ure delali, dovoliti nadomesten počitek, in sicer 24 uren počitek prihodnjo nedeljo.

Vsled čl. VI. omenjenega zakona in § 9. zadnje omenjenega ministrskega ukaza je sprejeti dotične določbe v delavski red. Vsega tega se pa v toženi pivovarni, kakor je izrecno priznal njen zastopnik, niso držali, ampak je moral tožnik vsako nedeljo delati, ne da bi se mu bil dovolil nadomestni počitek.

Delavski red torej ne ustreza zakonu, ker ni v njem določb glede nedeljskega dela in nadomestnega počitka.

Kar se tiče nagrade za ta nedeljska dela, je zastopnik tožene pivovarne trdil, da se je ta nagrada v pošteb vzela že v mesečni plači tožnikov.

Sodišče je, ozirajoč se na mnenje izvedencev, pri-trdilo temu mnenju toženke, in sicer glede polovice nedelj, vendar pa je mnenja, da bi moral tožnik glede druge polovice nedelj imeti po zakonu vsako drugo nedeljo nadomestni počitek in da bi, ker se mu ta ni dovolil, moral za dela, katera je opravljal ob teh nedeljah, dobiti posebno nagrado, ki pa ni obsežna v mesečni plači. Zategadelj se je tožbenemu zahtevku glede delnega zneska 33 K 28 h ugodilo, a glede ostanka tožba zavrnila (arg. § 1152. ob. državlj. zak., zakon z dne 16. januarja 1895, drž. zak. št. 21, in ministrski ukaz z dne 24. maja 1898, št. 24818, iz katerega sledi, da se mora vsako delo ob nedeljah posebej nagraditi).

K III. Zavrnitev tožbenega zahtevka v znesku 152 K (običajna remuneracija) je utemeljena v soglasnih izjavah obeh strank, da se je ta remuneracija izplačevala le onim pomočnikom (sladarjem), ki so bili le za dobo kampanje sprejeti, tožnik pa je bil stalen pivovarniški pomočnik.

Kapital in obresti.

Narodnogospodarska študija.

Spisal **Vekoslav Kukovec.**

Dočim si morajo milijoni delavcev v potu svojega obraza služiti svoj pičli vsakdanji kruh, sprejemajo posamezni kapitalisti brez najmanjšega navora na dan stotake ali celo tisočake kot obresti svojega kapitala. »Ali ni to v nebo vpijoča krivica?« vprašujejo nekaptalisti-delavci. Socijalni politiki pa porabljajo potoke črnila, pišoč o pravičnosti ali krivičnosti kapitalizma in obrestnega pojava. Zelo privlačen je ta socijalnopolitični problem, in bodisi, da se že odločimo za krivičnost ali pravičnost, ure in dneve bi se dalo v najginljivejših akordih o njem razpravljati. Odločil pa sem se o tem problemu tu govoriti s čisto teoretičnega stališča. Ne: ali je pravično, da kapitalisti dobivajo obresti, ampak: kako je ob sedanjih družabnih razmerah mogoče, da jih dobivajo, zakaj za letos nam posojenih 100 K črez leto dni često prav radi povrnemo 104 K, — to povsem teoretično vprašanje mora v prvi vrsti rešiti, kdorkoli hoče zagovarjati ali pobijati kapitalizem in obresti.

Predvsem naj povem, kakšen mi bo spored v tej razpravi. Najprej seveda moram določiti bistvo in pojem kapitala in ulogo kapitala v gospodarski kapitalistni produkciji. Potem rečem kakšno o stališču, katero so nasproti obrestim zavzemali ljudje v praksi in zakonodajstvu, začeni od Mojzesa blizu do začetka našega stoletja. Nadalje preidem k obrestnim teorijam,

kakor so se razvijale približno od začetka devetnajstega stoletja do najnovejše dobe. Potem pa podam bistvo moderne, sedaj vladajoče obrestne teorije, ki se je razvila iz nove, najsplošnejše priznane vrednostne teorije. Sledil bom v tem oziru izvajanjem najznamenitějšíh zastopnikov avstrijske narodnogospodarske šole: Philippovicha, Mengerja in zlasti Böhm-Bawerska.

* * *

O bistvu kapitala narodni gospodarji nikakor niso vsi istega mnenja. Prvotno se je smatrala za kapital le vsota denarja, katero je upnik posodil dolžniku proti obljubi vsakovrstnih obresti. Posojena vsota je bila upniku seveda glavna stvar — capitale — in odtod ime kapital ali glavnica, dočim so bile obresti postranska stvar, pripadki glavnice. Drug pomen je dal kapitalu Turgot, rekoč: ne le denar, ampak tudi druge privarčevane imetke smemo imenovati kapital. Nasproti Turgotovi nam je pa omeniti kot tretjo definicijo kapitala Adam Smithovo, ki pravi, da niso vsi privarčevani imetki kapital, ampak le nekateri. Le del privarčevanih imetkov je namenjen, da lastniku prinaša dohodke, in le to je kapital, ostali imetki so določeni za porabo in so torej predmeti porabe. Četrto teorijo kapitala je pa ustvaril Nemeč Hermann. Njemu je kapital vsak trajen vir koristi, ki ima menjalno vrednost. Prišteva torej h kapitalu tudi zemljišča in n. pr. bivališča in pohištvo, ki so sicer res trajni viri koristi, a po naših pojmih ne kapital, ampak predmeti porabe. Zopet drug obseg ima kapital v — peti — Mengerjevi teoriji, ki imetke deli v imetke nižje vrste, n. pr. kruh, ki služi naravnost v zadovoljitev človeških potreb, in v imetke oddaljenejših vrst, n. pr. moka, kvas, pekovo delo, drva za kurjavo itd., ki v produkciji spretno spojeni, dajo kruh — imetek nižje vrste. Na podlagi te razdelitve imenuje namreč Menger kapital skupnost takih gospodarskih imetkov višjih ali oddaljenejših vrst, s katerimi razpolagamo v sedanjosti v prid bodočnosti. Mengerjeva teorija torej nasproti prej omenjeni iz pojma kapitala izključuje predmete konsumpcije ali imetke nižje vrste in prišteva v nasprotju z drugimi h kapitalu tudi produktivno delo kot imetek oddaljenejše vrste. Znatno omejuje obsežnost kapitala Kleinwächter v svoji — šesti — teoriji. H kapitalu prišteva produkcijsko orodje, ki produktivno delo olajšuje, kar se mu zdi odločilne važnosti, izločuje pa iz pojma kapitala vsa druga produkcijska sredstva, zlasti surovine, ki ostajajo pasivne. Podobno — sedmo — definicijo nahajamo nadalje pri Jevonsu, ki pripisuje kapitalu zato veliko važnost, ker delavcu omogoči čakati uspeh dolgotrajnega dela; vsled tega prišteva h kapitalu tudi živila za delavce. Socijalist Marx — osma teorija — smatra za kapital le tista produkcijska sredstva, ki kapitalistom služijo za izsesavanje delavcev, dočim isti predmeti, če so v delavčevi posesti, niso kapital. Deveto, Mengerjevi podobno teorijo o kapitalu je podal Knies, ki kapital imenuje množino v go-

spodarstvu se nahajajočih imetkov — kakor konsumpcijskih tako pridobitnih in produkcijskih —, ki se dado uporabiti v zadovoljitev bodočih potreb. In če naštevamo še dalje, omeniti moramo kot deseto teorijo o kapitalu Walrasovo, ki vse gospodarske imetke deli v dve skupini, v kapital in dohodke. Kapital so v zmyslu njegove teorije vsi imetki, ki se dado večkrat nego enkrat uporabiti, torej vsi trajni imetki; ostali imetki se morajo prišteti k dohodkom. Toda še več nego 10 različnih teorij o kapitalu bi mogli naštet. Oni teoretiki namreč, ki kapital imenujejo skupnost imetkov, mislijo s tem deloma stvarne imetke, a drugi tudi negmotne predmete, pravice, narodno čast, koristne osebne lastnosti in slednjič celo ljudi. Baš tako različno je naziranje glede besede produkcija. Kratkoma torej, ako hočemo iz narodnogospodarskega slovstva izvedeti, kaj je bistvo kapitala, ne dobimo jasnega odgovora, ampak zablodimo v cel labirint najrazličnejših teorij.

Očividno je, da je glavni pogoj pravilni rešitvi obrestnega problema jasno in točno naziranje o tem, kaj naj razumemo pod besedo kapital. Zelo važni razlogi govore za to, da se pred vsem zlasti zemljišča, delo in osebne lastnosti radi jasnosti izključijo iz pojma kapitala. Ne oziraje se na mnogobrojne našteje teorije, računimo torej v nadaljni razpravi s tistim pojmom o kapitalu, ki ga je vladajoče mnenje izrazilo z besedami: kapital je skupnost pridelkov (produktov), ki niso odločeni za takojšnje užitanje ali takojšnjo porabo, ampak služijo pridobitnim svrham.

Da spoznamo bistvo kapitala, izpregovoriti nam je na kratko o pridelovanju imetkov ali o gospodarski produkciji. Ako uvidimo razloček med obema načinoma produkcije, med nekapitalistno in kapitalistno produkcijo, bomo umeli tudi pravo bistvo kapitala.

Ob globoko v nas ukoreninjenem hrepenenju po blagostanju nam je najpoglavitejša skrb, da pridobimo kar največ užitnih ali vobče uporabnih stvarnih imetkov. Izkušnja nas uči, da so taki stvarni imetki, n. pr. živež, pijača, bivališče, oblačilo, predmeti razveseljave itd., zelo sposobni, da zadovoljujejo naše obile potrebščine in torej provzročajo naše blagostanje. Toda odkod jemlje človek te tako koristne imetke? Ker mu jih narava ponuja v dogotovljeni obliki le zelo pičlo število, je primoran užitanje in uporabne imetke šele pridelovati. Računati mu je pri tem s temeljnima činiteljema vse gospodarske produkcije: z naravnimi snovmi in silami ter s svojimi lastnimi delovnimi silami. Ako te oboje sile v pridelovanju ali v produkciji spretno spaja, ustvarja pridelke, ki slednjič kot užitni imetki zadovoljujejo njegove potrebščine. A na koliko načinov človek prideluje imetke? V pridelovanju sta mu odprti dve poti. Prva je kratka in ravna pot in vede naglo k zaželjenemu cilju, k izgotovitvi užitnega imetka. Druga pot vede pa po včasih mnogoštevilnih in dolgih ovinkih, predno nas v krajši ali daljši, često celo prav dolgotrajni dobi slednjič pripelje do konca, do gotovega pridelka. Prva

pot je produkcija brez kapitala, druga pot je produkcija s pomočjo kapitala ali kapitalistna produkcija.

V boljše razumevanje vzemimo konkreten primer: človeka, živečega v najprimitivnejših razmerah ob morski obali. Mož je lačen in treba mu užitnih imetkov, n. pr. ribjega mesa, da se nasiti. Katera kratka in ravna pot ga tu vede k cilju? Stopi v vodo in si z golo roko nalovi potrebnih rib. Posebno izdatna ta ravna pot ni; ribič nalovi na ta način jedva toliko rib, da se bedno preživi. Tu torej ribič ribe pridobiva kar naravnost brez »kapitala«. Toda v tem pridobivanju lahko naredi tudi ovinek. Ako mesec dni marljivo dela, si lahko izgotovi mrežo in čoln. Mreža in čoln seveda naravnost njegovega gladu ne moreta utešiti, ker nista užitna imetka. Toda s pomočjo še tako primitivne mreže in priprostega čolna nalovi ribič lahko morebiti petkrat toliko rib na dan kakor doslej. Tako pa še celo mnogo izvrstneje zadovolji potrebo uživanja rib. Izdelava vmesnega produkta, t. j. mreže in čolna, je bila ovinek v produkciji, toda uporaba tega »kapitala«, ki je zahteval delo meseca dni, je povišala izdatnost produkcije. Evo bistvo kapitala in kapitalistne produkcije! (Dalje prih.)

Društvene vesti.

Slovensko trgovsko društvo „Merkur“ je priredilo dne 13. t. m. popoldanski izlet v Kranj. Iz kroga izletnikov smo prejeli o njem sledeče poročilo: Namen izletu je bil, da se sestanemo s prijatelji našega društva in si tudi ogledamo sloveče industrijalno podjetje gospoda Vinka Majdiča. Izleta se je udeležilo okoli 30 društvenikov, ki so se odpeljali z opoldanskim vlakom, popoldne se jim je pa pridružilo še kakih 15 kolesarjev. Vsa hvala in čast našim prijateljem v Kranju, ki so nas tako prijazno sprejeli in katerih ljubeznivost nam ostane še dolgo v prijetnem spominu. Na kolodvoru sta nas pristrčno pozdravila v imenu kranjskih kolegov g. Albert Gaber in v imenu tovarnarja g. Vinka Majdiča njegov knjigovodja g. Hudovernik, na kar smo odkorakali v valjični mlin g. Majdiča. To res velikanško podjetje smo si natančneje ogledali in reči moramo, da je, kar smo videli, presešlo naše, po tem, kar smo že slišali o tem podjetju, ne majhno pričakovanje; vzorna uredba mlina je vzbudila naše občudovanje. V imenu izletnikov najiskreneje zahvaljujemo g. Vinka Majdiča za njegovo prijaznost, da nam je dovolil, ogledati si to podjetje; obenem zahvaljujemo vse one gospode te tvrdke, ki so bili tako prijazni, da so nam vse razkazali. Na skupnem sestanku, ki je bil nato v gostilni g. P. Majerja, se je zbralo okoli petdeset prijateljev našega društva iz Kranja; pa tudi Škofja Loka in Radovljica sta bili zastopani. V imenu kranjskih kolegov nas je pozdravil g. Janko Sajovic, ki je v daljšem govoru poudaril važnost našega društva ter vse navzočne pozval k skupnemu delovanju in organizaciji. V imenu ljubljanskih izletnikov ga je zahvalil g. Golob ter rekel, da je sveta dolžnost vsakega posameznika, okleniti se našega društva, ki je za organizacijo našega stanu prepotrebno. G. Golob je tudi poudarjal, kako velepomemben korak k napredku je storilo društvo, ko se je odločilo izdajati svoje glasilo, na katero smo lahko ponosni, ker je v resnici mojstrsko urejevano. Govorili so zatem še drugi govorniki, ki so poudarjali potrebo organizacije in izpodbujali k skupnemu delu. Razpravljalo se je tudi o že davno zaželjenem in upravičenem nedeljskem počitku. Pripomnimo še, da nas je g. Rooss v imenu kranjskih trgovcev pozdravil s krepkimi besedami ter pritrnil, da je naša

organizacija propotrebna ter da so vse na današnjem sestanku izražene želje upravičene. Nato je govoril še enkrat g. Sajovic ter izrekel željo, da bi naš sestanek rodil tudi pravi sad, ter pozval vse navzočne, naj pristopijo k društvu. V to svrhu je obljubil govornik, da skliče vse tamošnje trgovske sotrudnike in komptoiriste še ta teden k sestanku, da se ustanovi v Kranju poverjeniški odbor, obstoječ iz treh članov, ki bo društvo v Kranju zastopal in o novih članih itd. odboru poročal. Vsi navzočni so odobrvali nasvet g. Sajovica. Bilo bi želeti, da se izvoljeni poverjeniki z vso resnostjo zavzamejo za stvar. Predlog g. Sajovica, da se odpošljeta dve zahvalni brzojavki, prva g. ces. svetniku Ivanu Murniku, za velike zasluge, ki jih ima za društvo, in druga g. dr. Viktorju Murniku, uredniku našega lista, za veliko požrtvovalnost, se je sprejel z navdušenim odobravanjem. Ob prepevanju slovenskih pesmi se je čas ločitve od ljubeznivih kranjskih kolegov le preneglo približal. Bodi jim izrečena še enkrat najprisrčnejša zahvala! Na skorajšnje veselo svidenje! V dolžnost pa si štejemo, da izrečemo toplo zahvalo tudi vrlemu g. P. Majerju za njega izvrstno pogostitev.

Raznoterosti.

Volitve v trgovsko in obrtniško zbornico za Kranjsko, ki so se vršile dne 22. marca t. l., so imele naslednji uspeh: I. Od 68 volilcev I. kategorije trgovskega odseka jih je veljavno volilo 52. Izvoljena sta za člana trgovske in obrtniške zbornice gospoda: 1. Ivan Hribar, ravnatelj banke »Slavije« v Ljubljani, s 37 glasovi; 2. Fran Kollmann, trgovec v Ljubljani, s 36 glasovi. II. Od 626 volilcev II. volilne kategorije trgovskega odseka jih je veljavno volilo 326. Izvoljeni so za člane trgovske in obrtniške zbornice gospodje: 1. Franc Hren, trgovec v Ljubljani, z 243 glasovi; 2. Ivan Mejač, javni družabnik trvdke »Gričar & Mejač« v Ljubljani, z 241 glasovi; 3. Feliks Urbanč, trgovec v Ljubljani, z 239 glasovi; 4. Viktor Rohrmann, trgovec v Ljubljani, z 230 glasovi. III. Od 1495 volilcev III. volilne kategorije trgovskega odseka jih je veljavno volilo 651. Izvoljeni so za člane trgovske in obrtniške zbornice gospodje: 1. Anton Ditrich, trgovec v Postojini, s 365 glasovi; 2. Ciril Pirc, trgovec v Kranju, s 365 glasovi; 3. Josip Medved, trgovec v Novem mestu, s 365 glasovi; 4. Leopold Fürsager, trgovec v Radovljici, s 364 glasovi. IV. Od 88 volilcev I. volilne kategorije obrtnega odseka jih je veljavno volilo 49. Izvoljena sta za člana trgovske in obrtniške zbornice gospoda: 1. Ivan Baumgartner, tovarnar v Ljubljani, z 42 glasovi; 2. Andrej Gassner, tovarnar v Trziču, s 40 glasovi. V. Od 6815 volilcev II. volilne kategorije obrtnega odseka jih je veljavno volilo 3124. Izvoljeni so za člane trgovske in obrtniške zbornice gospodje: 1. Ivan Schrey, pekovski mojster v Ljubljani, s 1767 glasovi; 2. Franc Kraigher, krojaški mojster v Ljubljani, s 1766 glasovi; 3. Josip Lenarčič, tovarnar na Vrhniki, s 1765 glasovi; 4. Josip Petrič, tovarnar v Ljubljani, s 1762 glasovi; 5. Ivan Zamljen, črevljarski mojster v Ljubljani, s 1750 glasovi; 6. Filip Supančič, stavbenik v Ljubljani, s 1750 glasovi; 7. Vinko Majdič, tovarnar v Kranju, s 1750 glasovi; 8. Ivan Rakovec, tovarnar v Kranju, s 1734 glasovi; 9. Josip Vidmar, dežnikar v Ljubljani, s 1667 glasovi; 10. Ivan Kregar, pasar v Ljubljani, s 1332 glasovi. Od 15 volilcev III. volilne kategorije obrtnega odseka jih je veljavno volilo 10. Izvoljena sta za člana trgovske in obrtniške zbornice gospoda: 1. Karel Luckmann, ravnatelj kranjske industrijske družbe na Jesenicah, z 10 glasovi; 2. Viljem Tönnies, tovarnar v Ljubljani, z 8 glasovi. Vsi izvoljenci so izjavili, da sprejmo izvolitev.

Koliko je trgovcev, industrijalcev in obrtnikov na Kranjskem? Sredi letošnjega leta se izvrši obrtna štetev, ki poda natančno število trgovcev, industrijalcev in obrtnikov ter

njih uslužbencev. Posledke te štetve objavimo svoj čas. Približno število trgovcev, industrijalcev in obrtnikov pa je moči sedaj izračunati na podlagi statističnih podatkov zadnje volitve v trgovsko in obrtniško zbornico. V trgovinskem odseku je bilo volilcev 2189, v obrtnem pa 6918, torej skupaj 9107. Ker pa je volilec v trgovsko in obrtniško zbornico le tisti trgovec ali obrtnik, ki plačuje najmanj po 5 K pridobnine na leto, je prišteti h gornjemu številu še število onih trgovcev in obrtnikov, ki plačujejo po manj nego 5 K pridobnine, da dobimo število vseh trgovcev in obrtnikov. Takih trgovcev je bilo ob koncu lanskega leta okoli 900, obrtnikov pa okoli 2500, skupaj 3400. Vseh trgovcev je torej na Kranjskem okoli 3089, industrijalcev in malih obrtnikov pa okoli 9418, skupaj 12,507.

*

Deželna zveza kranjskih obrtnih zadrug v Ljubljani.

Obrtni shod, ki se je vršil dne 8. decembra 1901. l. v »Mestnem domu« v Ljubljani, je, kakor smo svoj čas poročali, sklenil, da naj se ustanovi deželna zveza kranjskih obrtnih zadrug, in izvolil v pripravljalni odbor načelnike ljubljanskih obrtnih zadrug in načelnika mizarske zadruge v Št. Vidu. Pripravljalni odbor je že sestavil načrt pravil in jih predložil vladi v odobritev ter je upati, da se zveza kmalu ustanovi. Nedvomno bo zveza velikega pomena za organizacijo kranjskega obrtnega stanu. Pričakovati je od nje mnogih koristi za naše male obrtnike, ako se le-ti poprimajo dela pri zvezi z vztrajnostjo, primerno navdušenosti, s katero so na obrtnem shodu storili sklep, da je ustanoviti zvezo. Glede zveznega delokroga naj posebej poudarimo razširjenje strokovnih vednosti, pri čemer bi zveza koristno delovala v zvezi z obrtnim pospeševalnim uradom s prirejanjem strokovnih tečajev in z drugimi napravami, katere smo popisali v lanskem letniku našega lista v člankih »Malemu obrtniku v pomoč«. Posebno važni bi bili poučni tečaji v knjigovodstvu in kalkulaciji. Brez pomena tudi ne bo vplivanje zveze na vzgojo učencev, saj ni vse eno, kakšne si vzgoji obrtni stan svoje bodoče konkurente. Velike vrednosti bodo razstave del obrtnih učencev, katerih prirejanje je v načrtu navedeno tudi med nameni zveze. V ljudomilem oziru pride v poštev zlasti ustanovitev mojstrske bolniške blagajnice, v narodnogospodarskem pa osnova surovinskih zadrug, delovnih in skladiških zadrug. Dela bo torej dovolj, naj bi se naši obrtniki ne strašili truda. V naslednjem prijavljamo § 2. in 3. načrta »pravil deželne zveze kranjskih obrtnih zadrug v Ljubljani« o namenu zveze in o sredstvih, s katerimi ga je izkušati doseči:

§ 2. Namen zveze je, krepko varovati skupne interese pripadajočih ji zadrug, oziroma v njej zastopanih obrtov. So-sebno je zvezi namen: a) podpirati zvezi pripadajoče zadruge glede izpolnjevanja njih zakonitih nalog; b) pospeševati obrtno izobrazbo učencev ter tudi nadaljno izobrazbo pomočnikov in obrtnikov; c) pospeševati obrtni, zlasti strokovni pouk; d) pospeševati posredovanje dela in prenočilstvo glede na zadruge in obrte, pripadajoče zvezi; e) pospeševati gospodarsko nabavo surovin in tehnično izpolnjevanje vršbe glede na obrte, pripadajoče zveznim zadrugam; f) pospeševati prodajo izdelkov zveznim zadrugam pripadajočih obrtov; g) pospeševati naprave in naredbe za preskrbitev cenega kredita obrtnikom, ki pripadajo zveznim zadrugam, ter tudi pospeševati, da se urede razmere glede plačevanja naročnikov; h) pospeševati bolniško zavarovanje mojstrov, pomočnikov in učencev; i) pospeševati podpiranje mojstrov ali pomočnikov, ki so vsled starosti ali invalidnosti postali nezmožni, prislužiti si kaj; k) pospeševati, da se izvede zadružna, zlasti strokovnozadružna organizacija na Kranjskem; l) izrekati mnenje o obrtnih vprašanjih, stavljenih ji po obrtnih oblastvih ali trgovskih in obrtniških zbornicah.

§ 3. Sredstva. Svoj namen izkuša zveza doseči: a) z vlogami, predlogi in izjavami do oblastev in zastopov, in sicer ali sama zase ali z drugimi zvezami ali tudi z zadrugami, ki ne pripadajo zvezi, glede na obrtno zakonodajstvo vobče in na zakonito uravnavo razmer obrtnih zadrug posebej; b) z rednim medsebojnim občevanjem zadrug; c) z vplivanjem na zadruge,

ki pripadajo zvezi, zlasti glede njih skrbi za dobro ureditev stvari, ki se tičejo učencev, za urejeno posredovanje dela in za obrtno izobrazbo; *d)* s skupnim posvetovanjem o interesih obrtne stanu kot takega ali obrtnih zadrug; *e)* s tem, da navaja k enakomernemu postopanju zadrug v vseh zadrugnih zadevah, zlasti glede učenstva, glede posredovanja dela, glede zadrugnih bolniških blagajnic in glede naprave občnoobrnih in strokovnih nadaljevalnih šol; *f)* z uvedbo enakomernega zadrugnega uradovanja, z uporabo enakih pripomočkov, tiskovin itd.; *g)* s tem, da ustanavlja ali podpira obrtne strokovne in nadaljevalne šole, mojstrske tečaje in druga obrtna učilišča; *h)* s tem, da prireja potovalna zborovanja s poučnimi predavanji obrtne in narodnogospodarske vsebine, kakor tudi v pospeševanje zadrugne organizacije na raznih krajih zveznega okoliša; *i)* s tem, da vodi statistične izkaze o zadrugah in obrtnih obratih, ki pripadajo zvezi, objavlja in razširja strokovne knjige in izdaja strokovne časopise, dalje da ustanavlja knjižnice za obrtno izobrazbo zadrugnikov; *k)* s prirejanjem razstav maloobrnih izdelkov, motorjev in delovnih pripomočkov za mali obrt ter izdelkov učencev in tudi s podeljevanjem premij za te; *l)* z napravo posebnih zavodov za posredovanje dela ali z drugimi naredbami za urejeno izkazovanje dela; *m)* s sprožitvijo in ustanovitvijo gospodarskih zvez, zlasti pridobitnih in gospodarskih zadrug za nabavo surovin, za olajševanje kredita, za vpeljavo skupnega strojnega obrata, za vzdrževanje skupnih prodajalnic, za pospeševanje drugih skupnih podjetij, za dobavo zlasti državnih potrebščin i. d.; *n)* s tem, da ustanavlja ali podpira bolniške blagajnice za mojstre, starostne in invaliditetne blagajnice; *o)* s tem, da daje zadrugam in njih udom, ki pripadajo zvezi, v obrtnih zadevah pravne svete.

*

Mestna hranilnica ljubljanska. Iz računskega zaključka »Mestne hranilnice ljubljanske« za upravno leto 1901. posnemamo sledeče: Aktiva: posojila K 11,524.494.22, zaloge K 23.344.—, menice K 73.382, vrednostni papirji K 2,255.278.40, tekoči račun K 1,135.880.80, zemljišče K 5356.15, inventar K 4704.54, depoziti K 47.613.82, razne obresti K 115.565.79, uradni stroški K 10.104.34, blagajna (gotovina) K 73.948.15, skupaj K 15,269.672.21. Pasiva: vloge K 15,074.265.11, razna izplačila K 2136.13, predplačila K 7569.49, depoziti K 47.613.82, obresti K 71.143.98, davki in pristojbine K 1954.22, čisti dobiček K 64.989.46, skupaj K 15,269.672.21. Račun izgube in dobička izkazuje sledeče številke: Prejemki: hipotečne obresti K 435.756.02, obresti občinskih in dež. posojil K 87.334.46, založne obresti K 888.12, menične obresti K 4592.20, efektne obresti K 111.592.87, obresti tek. računa K 45.045.56, zamudne obresti K 9141.73, dohodki zemljišča K 108.24, skupaj K 694.459.20. Izdatki: vložne obresti K 584.389.13, uradni stroški K 29.097.40, davki in pristojbine K 13.956.79, odpis inventarja na obrabi K 511.42, kurzna razlika pri efektih K 1515.—, čisti dobiček poleg bilance K 64.989.46, skupaj K 694.459.20.

Če primerjamo lanski čisti dobiček z dobičkom prejšnjih let, vidimo, da hranilnica v dvanajstletnem obstanku svojem v nobenem upravnem letu ni izkazala tako velikega dobička. To nam je dokaz, da temelji zavod na čvrsti podlagi, da stalno napreduje in da je nje vodstvo v pravih rokah. Pripomniti je še, da je znašal skupni denarni promet K 22,859.164.24, a splošni rezervni zaklad K 360.030.78. Ta vsota se deloma porabi za zidanje potrebnega hranilničnega poslopja v Prešernovih ulicah.

A.

*

Ljubljanska kreditna banka je imela 25. marca t. l. svoj II. redni občni zbor. Poročilo upravnega sveta posnemamo, da kaže obračun za leto 1901. čistega dobička K 50.200.36 = 10% delniške glavnice. Bančno poslovanje se je v preteklem letu precej razširilo. Upravni svet opozarja na izdatni prirastek vlog, ki svedoči o rastočem zaupanju v banko. Obilica pri banki naloženega denarja in vsled tega rastoči reeskomptni kredit sta banki omogočila gojiti v večjem obsegu menični eskompt, iz

katerega rezultira tudi glavni del čistega dobička. Glede ostalega izrednega bančnega delovanja v preteklem letu omenja poročilo nekaterih važnih korakov v razširjenju bančnega delokroga. Že v začetku leta 1901. se je nameravalo pri Ljubljanski kreditni banki ustanoviti diskontno društvo slovenskih posojilnic, za katero se je med posojilnicami javilo precej živahno zanimanje. To se je izpričevalo po izredni udeležbi interesiranih krogov pri ustanovnem občnem zboru, ki se je vršil v navzočnosti delegatov 35 zastopanih posojilnic dne 15. decembra 1900. A dotična pravila niso bila oblastveno potrjena. Glavna zapreka je bila v nepopolnosti bančnih pravil, katerih temeljita izprememba je morala torej biti prva skrb; temeljita tudi zato, ker ima Ljubljanska kreditna banka po intencijah svojih ustanoviteljev namen, da razširi svoj delokrog po vseh deželah avstrijskega juga. Nekateri izpremembe so se sklenile že na prvem rednem občnem zboru dne 6. marca p. l. Tem so sledile nadaljne izpremembe, sklenjene na izrednih občnih zborih dne 29. junija in 30. novembra pr. leta. Te izpremembe bančnih pravil so imele na razširjenju bančnega delokroga velik vpliv. Inicijativi in posredovanju predsednika in njegovega namestnika se je zahvaliti, da je prišlo poleg zveze z dunajsko podružnico »Živnostenske banke pro Čehy a Moravu« tudi do tesne zveze s prvima zagrebškima denarnima zavodoma, namreč s Prvo hrvatsko štedionico in Hrvatsko komercijalno banko. Ta zveza je omogočila, da se je banka začela zanimati za ustanovitev svoje prve podružnice, in to v Spletu. Predno pa se je odločila za ta važni korak, je bilo že z ozirom na izdatno povečanje bančnega prometa in razširjenje njenega delovanja potreba misliti na primerno in temeljito okrepanje nje finančne podlage. Z odlokom c. kr. ministrstva notranjih zadev z dne 18. oktobra pr. leta je bilo Ljubljanski kreditni banki dovoljeno povišati delniško glavnico od K 500.000 na K 1,000.000 z izdajanjem 1250 mladih delnic po K 400 nominala. Glede na dosedanji uspeh bančnega poslovanja se je sklenilo izdati mlade delnice z ažijem po K 40 ter razpisati subskripcijo na dan 1. decembra 1901. l., katerega dne je tudi bila subskripcija izvršena in vse mlade delnice docela vplačane. Doseženo ažijo v znesku K 50.000 se je takoj odkazalo (na podlagi sklepa občnega zbora) rezervnemu zakladu, kar je za položaj, ki naj ga zavzema Ljubljanska kreditna banka na denarnem trgu, neprecenljivega pomena. Podružnica v Spletu je začela poslovati dne 7. januarja t. l. in je, kakor vse kaže, opravičeno upati, da bo dobro uspevala in zlasti blagodejno vplivala na gospodarske razmere kraljevine Dalmacije. Na koncu svojega poročila omenja upravni svet še industrijalnega podjetja, katero namerava izpremeniti v delniško družbo. Banka je sklenila z gospodom Kukcem pogodbo zaradi izpremembe obeh njegovih pivovaren v Žalcu in Laškem trgu v delniško družbo in se je v to svrhu od banke razpisana subskripcija na 2000 delnic po K 400 končala s popolnim uspehom in je 20% delniškega kapitala že vplačanega. Kakor hitro bodo dotična pravila oblastveno odobrena, bo banka povabila subskribente, da vplačajo ostalih 80% delniškega kapitala in se bo torej vršil ustanovni občni zbor, po katerem nova delniška družba prevzame obe pivovarni na svoj račun. Poročilo se hvaležno spominja »Živnostenske banke pro Čehy a Moravu v Pragi«, oziroma njene podružnice na Dunaju, katera je sodelovala pri ustanovitvi Ljubljanske kreditne banke ter vzela polovico nje prvih delnic. V »Živnostenski banki« je našla banka močno in krepko zaslombo, kakršna je vsakemu mlademu bančnemu podjetju neobhodno potrebna; zahvaljuje se nadalje »Zemski banki království Českého v Pragi«, katera je Ljubljanski kreditni banki že v začetku njenega poslovanja otvorila z redko postrežljivostjo primeren reeskomptni kredit in ji na ta način omogočila, da je v meničnem oddelku dosegla precejšnji promet. Upravni svet končno predlaga ustanovitev pokojninskega zaklada za uradništvo, ki naj bi se z ene strani dopolnjeval od banke same v primeri z doseženim letnim prebitkom, z druge strani pa z mesečnimi prispevki uradnikov na podlagi pokojninskega statuta, kateri se v teku tega leta predloži v odobrenje, in stavi radi razdelitve čistega dobička v znesku K 50.200.36 sledeči predlog:

5% rezervnemu zakladu v zmislu § 38. pravil K 2.510—, 5% tna dividenda in 1% tna superdividenda na 1250 starih delnic K 30.000—, 10% tna tantiéma upravnemu svetu od K 22.690 K 2.269—, izredna dotacija rezervnemu zakladu K 10.000—, za ustanovitev pokojninskega zaklada K 2.000—, nagrada uradništvu K 1.330—, davčna reserva K 2.091.36, skupaj K 50.200.36. S to razdelitvijo je ves dobiček za l. 1901. porabljen. — V svojem govoru je predsednik g. Ivan Hribar omenjal, da so pri ustanovitvi banke mnogi dvomili o njenem uspevanju, da pa že prva bilanca kaže, kako so se motili. Čistega dobička je sicer navedenega 50.200 K 36 h, toda če se vpošteva, da je banka vzlic svoji mladosti dosegla pri izdaji delnic druge emisije 50.000 K ažiya, ki ga je naložila v rezervni fond, znaša doseženi dobiček že v prvem letu pravzaprav čez 100.000 K. Poročilo upravnega sveta in izkaz o bilanci je vzel občni zbor soglasno na znanje, istotako se je soglasno podelil upravnemu svetu absolutorij po poročilu predsednika nadzorstvenega sveta gospoda Jos. Lavrenčiča. Pri volitvi so bili soglasno izvoljeni v upravni svet gg.: Ivan Hribar, župan ljubljanski; Josip Špitalski, ravnatelj podružnice »Živnostenské banky pro Čechy a Moravu« na Dunaju; dr. Jan Jahoda, odvetnik na Dunaju; Ivan Knez, veletržec v Ljubljani; dr. Ivan Tavčar, odvetnik v Ljubljani; Jan Otto, cesarski svetnik in knjigotržec v Pragi; Franc Kollmann, veletržec v Ljubljani; Miroslav grof Kulmer, predsednik »Prve hrvatske štedionice« v Zagrebu; Milivoj Crnadak, ravnatelj »Prve hrvatske štedionice« v Zagrebu; Fran Arnold, predsednik »Hrvatske komercijalne banke« v Zagrebu; Urban Zupanec, veletržec v Ljubljani; Kornelij Gorup, veletržec v Trstu. V nadzorstveni svet gg.: Josip Lavrenčič, blagajnik mestnega užitninskega zakupa v Ljubljani; Dragotin Vabič, ravnatelj »Hrvatske komercijalne banke« v Zagrebu; Gabrijel Jelovšek, župan in posestnik na Vrhniki; Fran Mally, veletržec v Ljubljani; Franc Pavlin, nadinženir v Ljubljani. Predlog podpredsednika gospoda Josipa Špitalskega, da naj se češki rodoljub in prijatelj slovenskega in hrvatskega naroda, Jan grof Harrach, izvoli za pokrovitelja Ljubljanske kreditne banke, se je z živahnim odobravanjem sprejel soglasno.

*

Promet na Sredozemskem morju. Trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani se poroča, da je kralj. ogrska pomorska ladjeplovna delniška družba »Adrija« na Reki premenila dose-danjo direktno zvezo v Barcelono in Valencijo z mesečnim odhodom 10. vsakega meseca, in sicer na ta način, da je podaljšala zvezo A. z Marseillem do Barcelone in Valencije. Ladje bodo plule zdaj vsak teden, in sicer ob petkih iz Trsta in ob ponedeljkih z Reke, začenši z 18., ozir. 21. aprilom t. l.

*

Izvozne tvrdke, ki imajo ali si žele v levantskih trgoviščih, zlasti v Alepu kupčijske zveze, dobe v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani važno zaupno poročilo.

*

Informacije o kupčijskih razmerah v Avstraliji in Novi Zelandiji. Trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani se poroča, da daje komercialni strokovni poročevalec c. kr. trgovskega ministrstva, gosp. dr. Erih Pistor, ki bo več mesecev bival v Sidneyu, interesentom pojasnila o kupčijskih razmerah v Avstraliji in Novi Zelandiji. Vprašanja nanj naj se naslovijo na c. in kr. ogrski konzulat v Sidneyu.

*

O informacijah pri konzulatu v New-Yorku. Trgovska in obrtniška zbornica v Ljubljani je bila vsled poročila c. in kr. glavnega konzulata v New-Yorku naprošena, da opozori interesirane kroge na to, da rešitve na dopise, naslovljene na konzulat v New-Yorku, in ugodnem slučaju in ob ugodni zvezi poštih parobrodov ne morejo prej dospeti nego v 5—8 tednih.

Kajti razen na čas, ki se porabi ob normalnih razmerah za pošiljatev dopisov v New-York in za ekspedicijo odgovorov od tam na dotične interesente, se je ozirati tudi na eventualne neugodne vremenske razmere in razen tega vpoštevati, da je informacije včasih zelo težko dobiti in da se mora zanje dosti časa porabiti.

*

Razstave. Prva mednarodna razstava zgodovinskih noš in sedanjih oblačilnih predmetov in njih prituklin v St. Peterburgu se bo vršila v času od 1. novembra t. l. do aprila 1903. l. pod pokroviteljstvom velike kneginje Ksenije Aleksandrovne, carjeve sestre. Da se tudi naša država udeleži te razstave v posebnem oddelku, v ta namen se je osnovala pod predsedstvom ces. ruskega generalnega konzula A. pl. Kondriavtzeva na Dunaju komisija, v kateri so zastopniki c. kr. trgovskega ministrstva, dolnjeavstrijskega obrtnega društva, avstrijsko-ruskega eksportnega društva, avstrijsko-ruskega trgovskega društva in raznih industrij in obrtov. Razstava bo obsegala zgodovinski oddelek, oddelek za oblačila in opravo naše dobe (blago, kožuhovina, usnje; obleka in perilo; obuvala; klobuki in druga pokrivala; parfumerija in kozmetika; postranski opravniki predmeti, nakit za glavo in lišp vobče; juvelirska dela) in pa literaturni oddelek. Podrobnosti se poizvedo v pisarni komisije za mednarodno oblačilno razstavo v St. Peterburgu na Dunaju l., Canovagasse 3. — Japonska narodna industrijska razstava v Osaki 1903. Od 1. marca do 31. julija 1903 se bo vršila v Osaki 5. japonska narodna industrijska razstava, ki jo priredi ces. japonska vlada. Obsegala bo v 10 oddelkih vrtnarstvo in kmetijstvo, gozdarstvo, ribarstvo in vodno kulturo, rudarstvo in plavžne izdelke, kemične produkte in razne industrijske izdelke, strojno industrijo, vzgojo, pouk, higijeno, sanitetni material in narodno gospodarstvo ter umetniške predmete. Poleg narodnih japonskih industrijskih izdelkov bodo na tej razstavi razstavljeni prvokrat na Japonskem tudi inozemski izdelki, zato je priporočati, da se je tudi naše eksportne tvrdke udeleže, zlasti z ozirom na to, ker so naše kupčijske zveze z Japonsko jako neznatne. Važni razstavni predmeti naše monarhije bi bili morebiti naslednji: proizvodi elektrotehnike, tiskalnice, stroji za obdelovanje lesa, gradivo za mostove, stroji za izdelovanje brušenega stekla, strojno orodje, barve vsake vrste, blago iz bombaževine, iz ovčje volne in polvolne, železno in jekleno blago, biciklji itd. Zglasiti se je treba najkasneje do 30. junija 1902. Pojasnila o razstavnih pogojih, o eventualnem zastopstvu po domačih eksportnih tvrdkah itd. daje pisarna trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani. — Avstro-ogrski trgovski zbornica v Parizu naznanja tukajšnji trgovski in obrtniški zbornici, da se bo v Lillu (na Francoskem) vršila od 1. maja do 15. septembra 1902. l. mednarodna razstava za trgovino, industrijo, vede in lepe umetnosti. En izvod dotičnega prospekta je na pogled v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani.

Izpremembe v trgovinskih in združnih registrih na Kranjskem.

(Od 1. marca do 1. aprila 1902.)

I. Pri c. kr. deželnem kot trgovinskem sodišču v Ljubljani so se izvršile naslednje izpremembe:

A. V trgovinskem registru:

1. Pri tvrdki: »Alfred Fränkel, Schuhwarenfabrik, Zweigniederlassung in Laibach« se je izbrisala kolektivna prokura Franca Haagerja in Friderika Kohna. Posamna prokura se je dala Frideriku Haagerju in Frideriku Kerryju v Mödlingu.

2. Vpis tvrdke: »Teigwarenfabrik Ed. Zelenka Laibach — Tovarna testenin Ed. Zelenke v Ljubljani«. Imetnik tvrdke je Ed. Zelenka v Ljubljani.

3. Vpis tvrdke: »A. Bole, Gemischtwarenhandlung in Adelsberg mit Zweigniederlassungen in St. Peter und Zagorje«. Imetnik tvrdke je Anton Bole v Postojini.

4. Pri tvrdki: »A. Klein, tiskarsko in kamenotiskarsko podjetje v Ljubljani« je umrl Anton Klein. Sedanji samoimetničnik je Adolf Klein.

5. Izbris tvrdke: »Brata Ribarič, trgovina z mešanim blagom v Zagorju« vsled dognanega konkurza.

B. V združni register se je vpisala:

»Mlekarska zadruga v Dragomlju, registrirana zadruga z omejenim poroštvom«.

II. Pri c. kr. okrožnem kot trgovinskem sodišču v Novem mestu se je v trgovinskem registru izpremenilo:

Pri tvrdki: Henrik Stanzer vorm. Simon Schar, Gemischtwarenhandlung in Gurkfeld« je izstopil Henrik Stanzer. Sedanja samoimetničnica tvrdke je Marija Stanzer, ki bo podpisovala: »Heinrich Stanzer«.

Tržno poročilo in tržne cene.

Proti vsemu pričakovanju je postal žitni trg neverjetno mehak. Bodisi, da je temu vzrok izredno slabi konsum, bodisi, da je tendenca popustljiva vsled slabega povpraševanja s strani mlinov, ki imajo še vedno dokajšnje zaloge deloma v surovem, deloma v izdelanem blagu, bodisi dalje, da je to provzročilo izredno ugodno vreme in dobro prezimovanje, ali pa naj kočno bazirajo izredno nizke cene za sedanji čas v borzni špekulaciji — gotovo je, da se vzlic vsem poskušanim sredstvom, ceno dvigniti, to noče posrečiti. Razen Francije je na vseh evropskih pa tudi ameriških trgih tendenca popustljiva. Amerika vkrcava velike množine pšenice v Evropo, kar je gotovo najizdatnejše protitežje tukajšnji trdni tendenci.

Tudi koruza je iznenadila vsa pričakovanja. V alpskih deželah si to lahko razlagamo, kajti pri nas je vsled obilice krompirja, fižola in sploh drugih pridelkov poraba minimalna. In kar velja za nas, to se poraja tudi drugod.

Le oves je pričakovano ceno do malega obdržal — posebno trdno se drži za termin.

Žitne cene na Dunaju za 50 kil.

Pšenica 76 kil za prompt	K 9.45
» » » » spomlad	» 9.26
» » » » maj-junij	» 9.15
rž za spomlad	» 7.32
» » maj — junij	» 7.27
koruza za maj-junij	» 5.20
» » julij-avgust	» 5.33
oves za spomlad	» 7.29
» » maj-junij	» 7.25

Žitne cene v Budim-Pešti za 50 kil.

Pšenica 76 kil za prompt	K 9.25
» » » » april	» 9.21
» » » » maj	» 9.11
» » » » oktober	» 8.01
rž za april	» 7.16
» » oktober	» 6.60
koruza za prompt	» 4.96
» » maj	» 4.92
» » julij	» 5.06

oves za prompt	K 7.20
» » april	» 7.08
» » oktober	» 5.85

Žitne cene v Sisku za 50 kil.

Pšenica	K —.—
bosenski oves	» 7.37
sremski oves	» 7.65
činkvantin	» 6.40
koruza	K 5.20—5.30

Za nekatere kraje kaže kupiti koruzo in činkvantin kakor sploh drugo žito v Barču, ker uživajo vzlic višjim cenam, nego so v Sisku, ugodnejše železniške tarife.

Cene mlevskim pridelkom.

Vinko Majdič v Kranju.

0	1	2	3	4	5	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7 $\frac{1}{2}$	8
31.—	30.50	29.70	28.50	27.30	25.70	24.50	23.70	22.80	20.—	11.—

Otrobi

debeli drobni

10.70, 8.80.

Cene za 100 kg, postavljeno v Kranju.

Peter Majdič v Celju.

0	1	2	3	4	5	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7B
30.—	29.50	29.—	28.30	27.70	26.80	25.80	24.50	23.—	20.20

Otrobi

debeli drobni

10.80 9.40

Cene za 100 kg, postavljeno v Celje.

Cene kolonijalnemu in drugemu blagu.

Sladkor, raffinade I ^a	K 87.50—88.—
sladkor rezani I ^a	» 89.50—90.—

za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Petrolej gališki Standart White	K 32.—33 $\frac{1}{2}$
» pravi ruski	» 34.—34 $\frac{1}{2}$

za 100 kil s sodom vred, postavljeno v Ljubljano, za cel vagon.

Kava Santos Superior	K 46.—
» Good Average	» 40.—
» Regular	» 39.—
» iz Zah. Indije po kvaliteti do	» 145.—
» Guatemala do	» 128.—
» Portorico do	» 90.—
» Rio Lavé do	» 75.—
» Java rumena do	» 120.—

za 50 kil, postavljeno v Trst.

Ažija za mesec april 19 $\frac{1}{2}$ v zlatu.

Riž Rangoon	K 19.— do 29.—
» Bassein	» 20.— » 29.—
» Moulmein	» 20.— » 32.—
Riž Arracan	» 19.— » 26.—
» Japan	» 37.— » 38.—
» Glacé laški	» 43.— » 44.—

za 100 kil, postavljeno v Trst.

Slive bosenske, uzančne	K —.— do —.—
» » po 125 komadov	» 30.— » —.—
» » » 115 »	» 32.— » —.—
» » » 95 »	» 40.— » —.—
» » » 80 »	» 46.— » —.—

za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Svinjska mast K 60.50 do 62.—
 Slanina štiridelna » 46.50 » 47.—
 za 50 kg, postavljeno v Budim-Pešto.

Jedilno olje, laško K 84.— do 86.— za 100 kil —
 franko sod — postavljeno v Trst.
 Ripsovo olje 79 K do 80.— za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Popravki.

Na strani 175. (št. 12.) v prvem predelku v drugi vrsti odspodaj beri namesto »Tako ne morejo v luko niti one ladje«: »Tako ne morejo do brega luke niti vozovi s carini podvrženim blagom niti ne drugi,« in na isti strani v drugem predelku v tretji vrsti odzgoraj namesto »na ladje, ki so bile izjavile«: »na tovrne vozove, ki so bili izjavili«.

Na strani 176. (št. 12.) v prvem predelku v trideseti vrsti odzgoraj beri namesto »torej takoreč nekršeno pravico«: »nekršeno, torej nekršljivo pravico«.

Prvi letnik „Narodnogospodarskega Vestnika“

se dobiva pri upravnistvu lista in pri odboru slovenskega trgovskega društva »Merkurja«.

Ves letnik stane **8 K**, posamezne številke pa **70 h.**

Engelbert Franchetti

v Ljubljani na Jurčičevem trgu št. 3
 priporoča

svojo elegantno in higijensko urejeno
brivnico.

Za dobro in točno postrežbo je v vsakem
 oziru najbolje skrbjeno.

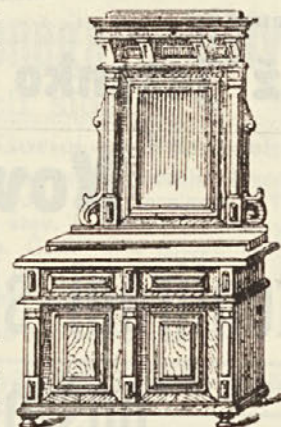
Mizarska zadruga

v Št. Vidu pri Ljubljani

se priporoča slav-
 nemu občinstvu v
 naročitev

raznovrstne
 temne in likane
**sobne
 oprave**

iz suhega lesa, so-
 lidno izgotovljene
 po lastnih in pred-
 loženih vzorcih.

V prav obilno naročitev se priporoča

Josip Arhar, načelnik.

Uvod v narodno gospodarstvo.

Priredil

po Maurice Blocku **Vekoslav Kukovec.**

Cena: 1 K, po pošti 10 h več.

Knjiga se dobiva pri L. Schwentnerju v Ljubljani in
 M. Neratu, ravnatelju v Mariboru, Kokoschineggstrasse.

Važno za trgovce!

Najboljša in najcenejša postrežba

za drogve, vsakovrstna zelišča in korenine (tudi po Kneippu), ribje olje, redilno in posipalno moko za otroke, kemikalije raznih vrst, dišave, toaletne predmete, fotografske aparate in potrebščine ter kirurški obvezila, vosek in pasto za tla itd. itd.

Za živinorejce

posebno priporočljivo: grenka sol, dvojna sol, soliter, encijan, kolmož, krmilno apno itd.

==== Oblastveno konc. prodaja strupov. ====

Vsakovrstna sredstva za desinfekcijo.

Vsa naročila se izvršujejo točno in solidno.

Drogerija Antona Kanca

v Ljubljani, v Šelenburgovih ulicah št. 3.

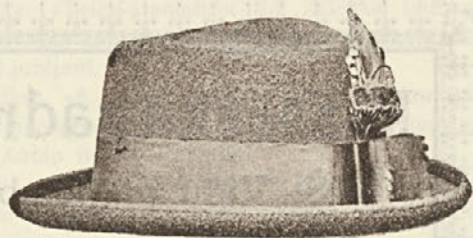
Klobuke

najnovjše * *

* * * façone

priporoča

najcenejše

Blaž Jesenko v Ljubljani.

Novo!

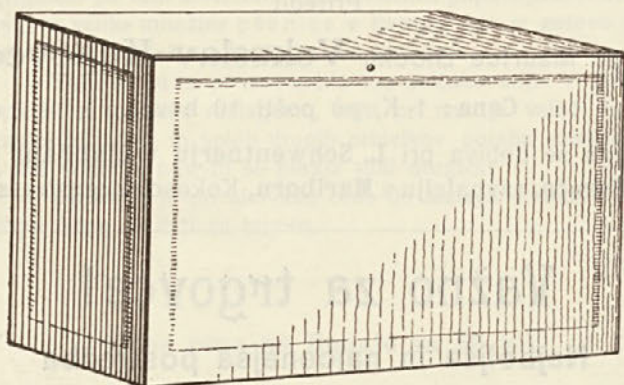
Patentirani sklopni poštni kartoni.

Doslej nedoseženi!

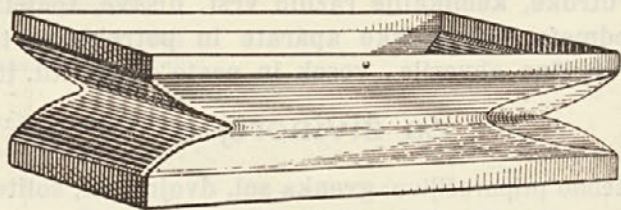
Tovarna patentiranih sklopnih kartonaž.

Josip Petrič

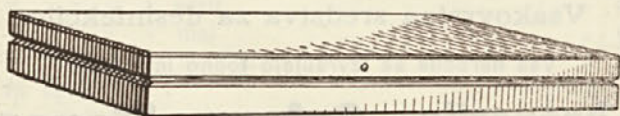
LJUBLJANA.

Karton v rabi.

Napol sklopljen karton.

Popolnoma sklopljen karton.
(80% prihranjenega prostora.)

Trgovina s specerijskim in deli-
katesnim blagom.

Zaloga raznovrstne pijače:
šampanjca, konjaka, vina, ruma,
likerja i. t. d.

* * Vinarna. * *

Kham & Murnik

Ljubljana.

Za trgovce, obrtnike,
lekarnarje in tovarnarje

izdelujem po naročilu
različnih vrst škatle.

Knjižice za vzorce
suknenega blaga in
drugih tvarin, različne
velikosti, s firmo in brez
firme.

Cena nizka kakor v naj-
večjih zunanjih tovarnah.

Knjigoveznica in kartonaža z elektr.
Ljubljana, Šelenburg. ulice nasproti glavni pošti.

Iv. Bonač.

Slovenci,

zahtevajte povsod

vžigalice

sv. Cirila in Metoda!

Zaloga pri tvrdki

Ivan Perdan

v Ljubljani.

Aug. Agnola
Ljubljana
Dunajska cesta 13.
Velika zaloga
stekla
porcelana svetilk
zreal i. t. d.
!!! Najnižje cene!!!

Reelne cene.

Klobuke
cilindre
čepice in slamnike
v najnovejših faconah in v veliki
izberi priporoča
Ivan Soklič
Klobuk za dečke od 70 kr. do gl. 2'50.
Klobuk za gospode od gl. 1'50 do 5'.

Pod trančo št. 2.
Postaja elektr. železnice.
Solidno blago.

Stari trg št. 21. Glavni trg št. 6.
Pekarija in slaščičarna
Jakob Zalaznik.
Prodaja moke
in raznovrstnih živil.
Prodaja drv in oglja.
Stari trg št. 32.

Mizarska zadruga
v Solkanu pri Gorici na Primorskem
naznanja slavnemu občinstvu, gospodom trgovcem
in založnikom pohištva, da ima
veliko zalogo
izgotovljenega pohištva
vseh slogov
v Solkanu pri Gorici na Primorskem.
Naznanjamo, da smo prevzeli dosedanjo
trgovino pohištva tvrdke Ant. Černigoja v Trstu,
Via Piazza vecchia šte. 1, katero bomo vodili
pod enakim imenom. Česar ni v zalogi, se izvrši
točno po naročilu v najkrajšem času.
Cene zmerne.
Delo je lično ter dobro osušeno.

Adolf Hauptmann
v Ljubljani
na Sv. Petra cesti 41.
Tovarna
oljnatih barv, firneža, laka
in kleja.
Zaloga slikarskih in pleskarskih
predmetov.

P. n.
Vljudno naznanjam velecenjenim tr-
govcem in kramarjem ter sl. občinstvu,
da imam v priličnejše kupovanje
tovarniško zalogo vseh
izdelkov svoje tovarne
pletenin in tkanin
v Ljubljani, v Šelenburgovih ulicah št. 3,
in se najtopleje priporočam za mnogo-
brojen obisk.
Z velespoštovanjem **Dragotin Hribar.**

Vinko Majdič

lastnik valjičnega mlina v Kranju.
Priznано najboljši mlinski izdelki,
zlasti izborna pšenična moka.

Franc Čuden

priporoča

svojo bogato zalogo pravih švicarskih
ur, srebrnine in
zlatnine,

dalje kolesa

„Styria“,

francoske „Peugeot“ in druge v to
stroko spadajoče predmete.

== Ceniki zastoj in poštnine prosti. ==

Najboljše

makarone in rezance

(nudeljne)

iz zajamčeno finega pšeničnega zdroba z
dodatkom svežih jajc

izdeluje

tovarna testenin

Ed. Zelenka

Ljubljana.

Poštna hranilnica ček št. 849.086.

Telefon št. 135.

Glavna slovenska hranilnica in posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

sprejema in izplačuje hranilne vloge in jih

obrestuje po $4\frac{1}{2}\%$

od dne vložitve do dne vzdiga

brez odbitka in odpovedi.

Pisarna: na Kongresnem trgu 14,
v Souvanovi hiši.

Dr. M. Hudnik, predsednik.

Uradne ure od 8.—12.
dopoldne in od 3.—6.
popoldne.

Hranilnične knjižice se
sprejemajo kot
gotovina, ne da bi se
obrestovanje pre-
trgalo.

